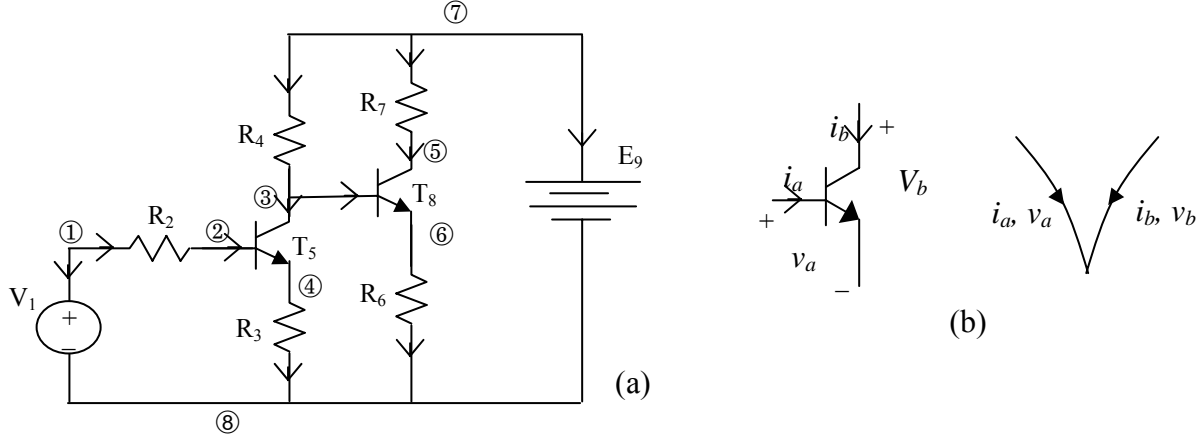
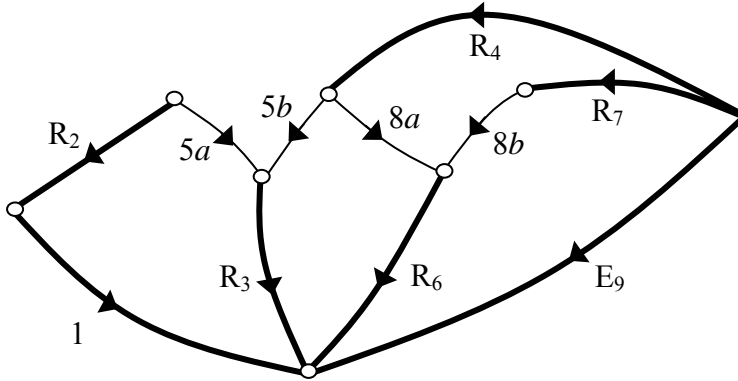

Elektrik Devre Temelleri
I. Dönem içi sınavı çözümleri

Soru 1-

- a) 3-üçlü transistörlerin uç graflarını b’de verildiği gibi alarak şekil (a)’daki devrenin grafini çiziniz.
- b) $v_1=2V$, $v_{R2}=1V$, $v_{R3}=0.5V$, $v_{R4}=v_{R7}=4V$, $v_{R6}=3V$, $E_9=10V$ için devredeki elemanların gerilimlerini bulunuz.
- c) $\{1, 2, 3, 4, 6, 7, 9\}$ elemanlarından oluşan ağaç için devre grafına ilişkin temel çevre ve temel kesitleme denklemlerini yazınız.

Çözüm: a) Verilen devrenin grafi aşağıdaki gibi çizilebilir.

- b) Devre grafında gerilimleri verilmiş olan elemanlara ilişkin graf elemanları koyu renkli olarak gösterilmiştir. Bu elemanların bir ağaç oluşturduğunu kolaylıkla görmek mümkündür. O halde temel çevre denklemlerini kullanarak devredeki tüm eleman gerilimlerini bu eleman gerilimleri cinsinden yazmak mümkündür. Temel çevre denklemlerinden, bilinmeyen eleman gerilimleri

$$v_{5a} = v_1 - v_{R3} - v_{R2} = 2 - 0.5 - 1 = 0.5 \text{ V}$$

$$v_{5b} = E_9 - v_{R3} - v_{R4} = 10 - 0.5 - 4 = 5.5 \text{ V}$$

$$v_{8a} = E_9 - v_{R6} - v_{R4} = 10 - 3 - 4 = 3 \text{ V}$$

$$v_{8b} = E_9 - v_{R7} - v_{R6} = 10 - 4 - 3 = 3 \text{ V}$$

olarak bulunabilir.

c) Temel çevre denklemleri yukarıda verilmişti. Temel kesitleme denklemleri ise

$$i_1 + i_{5a} = 0$$

$$i_{R2} - i_{5a} = 0$$

$$i_{R3} - i_{5a} - i_{5b} = 0$$

$$i_{R4} - i_{5a} - i_{8a} = 0$$

$$i_{R6} - i_{8a} - i_{8b} = 0$$

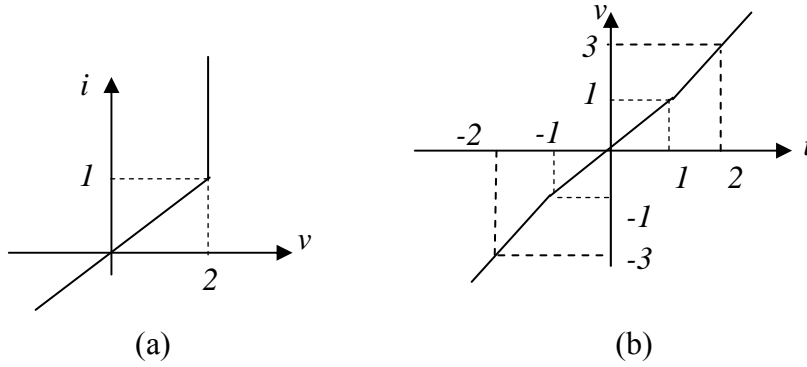
$$i_{R7} - i_{8b} = 0$$

$$i_{E9} + i_{8b} + i_{8a} + i_{5b} = 0$$

olarak yazılabilir.

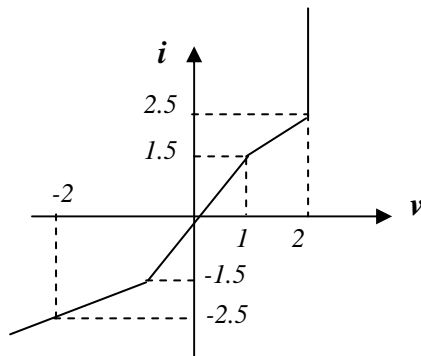
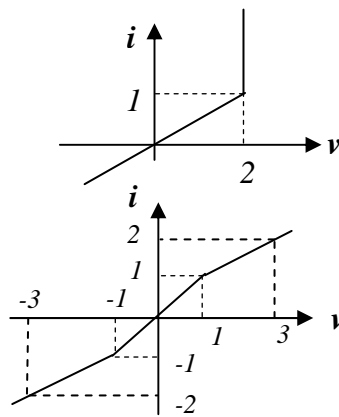
(40 puan)

Soru 2-

Şekil (a) ve (b)'de karakteristikleri verilmiş olan 2-uçluların paralel bağlanmasıyla elde edilen yeni 2-uçlunun karakteristiğini bulunuz.

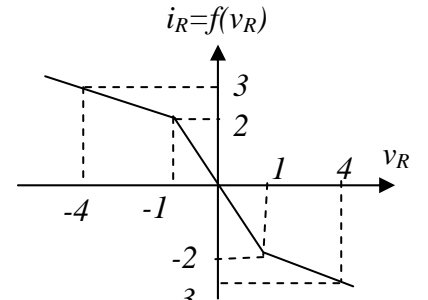
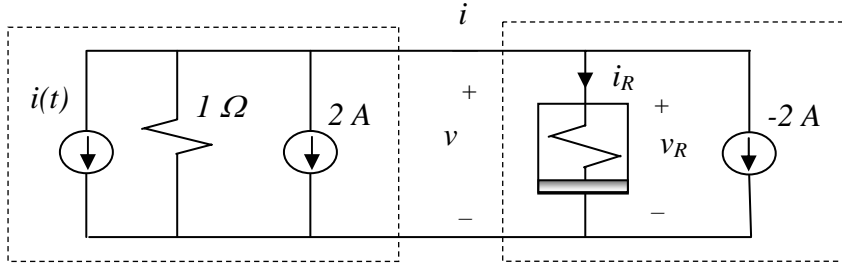
Çözüm: Paralel bağlı 2-uçluların oluşturduğu yeni 2-uçlunun tanım bağıntısını bulmak için gerilim kontrollü karakteristikler toplanır. Karakteristikler grafiksel olarak aşağıdaki gibi toplanabilir.

Elde edilen 2-uçlunun karakteristiği

30 puan

Soru 3-

Şekildeki devrede $i(t)=0.01 \sin t$ ve lineer olmayan direncin karakteristiği şekilde verildiği gibidir. Bu durumda

- $v(t)$ ve $i(t)$ büyüklüklerinin devrenin çalışma noktasındaki değerlerini bulunuz.
- a) şıkkında bulduğunuz çalışma noktalarından biri için $v(t)$ geriliminin değerini küçük işaret analizi yardımıyla bulunuz.

Çözüm:

a) **Çalışma noktasını bulmak için, devredeki zamanla değişen kaynaklar sıfırlanır.**

$v(t)$ ve $i(t)$ büyüklüklerinin devrenin çalışma noktasındaki değerlerini V_Q ve I_Q olarak gösterelim.

Devrede solda kutu içinde gösterilmiş 2-uçlu için

$$I_Q = -V_Q - 2 ;$$

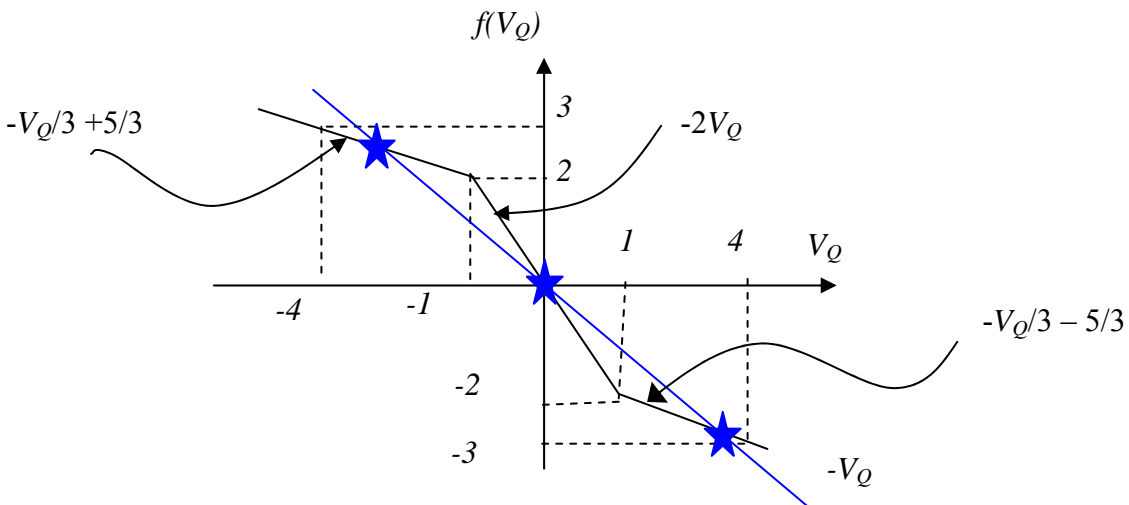
sağdaki 2-uçlu için ise

$$I_Q = I_{RQ} - 2 = f(V_Q) - 2 \quad (v = v_R \text{ olduğuna dikkat ediniz})$$

denklemleri yazılabilir. V_Q gerilimi bu iki denklemin çözümünden bulunabilir. Yani bu gerilim

$$V_Q = -f(V_Q) \quad (*)$$

denkleminin çözümüdür.

Şekilden de görüldüğü gibi (*) denkleminin 3 çözümü vardır.

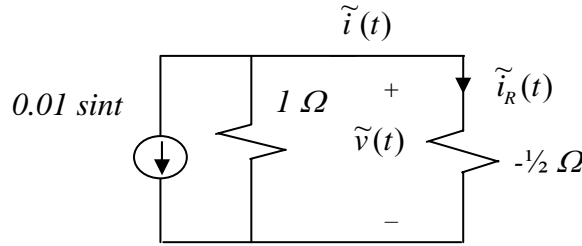
Bunlar sırasıyla

$V_Q^1 = -5/2$ V, $V_Q^2 = 0$, $V_Q^3 = 5/2$ V olarak bulunabilir. Son olarak I_Q değerleri

$I_Q = -V_Q - 2$ denkleminde $I_Q^1 = 1/2$ A, $I_Q^2 = -2$, $I_Q^3 = -9/2$ A olarak yazılabilir.

b) $(V_Q^2, I_Q^2) = (0, -2)$ için küçük işaret analizi yapılırken lineer olmayan direncin lineerleştirilmesi gerekmektedir. Bu elemanın $V_Q=0$ civarında, değeri $-1/2 \Omega$ olan bir direnç gibi davrandığını soruda verilen karakteristikten kolaylıkla görmek mümkündür.

O halde küçük işaretler için devrenin eşdeğeri aşağıdaki gibi olmaktadır.

Bu şekilde 1Ω ve $-1/2 \Omega$ luk dirençlerin paralel eşdeğerlerinin -1Ω luk bir direnç olduğu dikkate alınırsa, $\tilde{v}(t)$ gerilimi

$\tilde{v}(t) = 0.01 \sin t$ V olarak bulunur.

Son olarak $v(t)$ gerilimi

$v(t) = V_Q^2 + \tilde{v}(t) = 0.01 \sin t$ V olarak elde edilebilir.

Dersin küçük işaret analizi ile bulunan büyüklüklerin, gerçek çözümün yaklaşık değerleri olduğu söylenmişti. Ancak burada elde edilen değer $v(t)$ 'nin gerçek çözümüdür. Bu durumu tartışınız.